

wyłosili uznani specjaliści z zakresu historii starożytnej – pracownicy naukowci uniwersytetów, zaś referaty przedstawili studenci i doktoranci, którzy reprezentowali 8 polskich ośrodków akademickich i jeden zagraniczny (lista według liczby uczestników): Uniwersytet Jagielloński – 11; Uniwersytet Warszawski – 4; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II – 3; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – 3; Uniwersytet Łódzki – 3; Uniwersytet Śląski w Katowicach – 2; Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu – 1; Uniwersytet Wrocławski – 1; University of Sydney – 1. Przedstawione powyżej wykłady i referaty podzielone zostały na 8 bloków tematycznych. Warto podkreślić, że doskonałym pomysłem Organizatorów było poproszenie do moderowania poszczególnych bloków tematycznych wykładowców służących doświadczeniem i pomocą merytoryczną w prowadzonych dyskusjach.

Z wielkim uznaniem należy podejść do tej inicjatywy krakowskich studentów, którzy potrafili zgromadzić tak dużą liczbę uczestników – ludzi rozmiłowanych w szeroko rozumianej starożytności.

ks. Piotr Szczur, Lublin – KUL

3. COLLOQUIA ORPHICA VI (Nieborów, 15-18 IX 2014)

W dniach od 15 do 18 września 2014 r. odbyły się w Pałacu Nieborowskim szóste *Colloquia Orphica*. Pomysłodawczynią i inicjatorką tego naukowego wydarzenia jest dr Katarzyna Kołakowska, adiunkt w Instytucie Filologii Klasycznej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, która przed sześciu laty wyszła z inicjatywą spotkania osób zainteresowanych religią starożytnej Grecji, a przede wszystkim *sensu largo* orfizmem. Od trzech lat współorganizatorem tej konferencji jest również Akademia Ignatianum w Krakowie, reprezentowana przez dr. hab. Piotra Świercza, prof. Ignatianum. Miejsce spotkania uczonych nie zostało wybrane przypadkowo. Wypada Czytelnikowi przybliżyć podstawowe fakty dotyczące historii tego szczególnego miejsca.

Prymas Polski kard. Michał Stefan Radziejowski w 1694 r. kupił dobra Nieborowskie i za jego sprawą wzniesiono tam barokowy pałac zaprojektowany przez Tylmana z Gameren. Przez cały wiek XVIII Nieborów często zmieniał właściciela. W 1774 r. Nieborów objął wojewoda wileński Michał Hieronim Radziwiłł, który wyposażył pałac w stylowe meble, tkaniny, obrazy i rzeźby oraz przedmioty rzemiosła artystycznego. Założył również bogatą w zbiory bibliotekę, w której zgromadził ponad 10 tys. woluminów dzieł polskich i obcych, w tym starodruki datowane na XV w. Jego żona Helena z Przeździeckich Radziwiłłowa założyła w tym czasie słynny ogród romantyczny w Arkadii. Stał się on miejscem spotkań wielu myślicieli i uczonych epoki oświecenia. Niedaleko pałacu została założona w 1881 r. przez Michała Piotra Radziwiłła manufaktura majoliki, w której powstawały ozdobne piece kaflowe i ceramika artystyczna, przeznaczana także na eksport. Dobra nieborowskie pozostały w rękach Radziwiłłów do lutego 1945 r., następnie zespół pałacowo-parkowy w Nieborowie i Arkadii został oddziałem Muzeum Narodowego w Warszawie. Obecnie w pałacu znajduje się dom pracy twórczej.

W tym niezwykle przepelnionym duchem idei oświeceniowych miejscu zebrali się badacze, o wszechstronnych zainteresowaniach, którzy reprezentują różne środowiska naukowe zarówno polskie jak i zagraniczne (od Bydgoszczy, przez Warszawę,

Kraków, Lublin, po Madryt, Patras i Ateny). Ogromną radość dla uczestników po raz kolejny sprawiła obecność wybitnego profesora Uniwersytetu Complutense w Madrycie, Alberto Bernabé Pajaresa. Ten hiszpański uczony jest uważany za najwybitniejszego znawcę orfizmu na świecie. Jest on autorem trzynomowego wydania fragmentów orfickich pod tytułem *Poetae Epici Graeci* oraz redaktorem podstawowego opracowania dotyczącego tego zagadnienia pt. *Orfeo y la tradición órfica. Un reencuentro*. Na tegoroczne Colloquia przybyli również inni zagraniczni goście pochodzący z Grecji. W pierwszej kolejności należy wspomnieć o Apostolosie Athanassakisie, emerytowanym profesorsze Uniwersytetu Kalifornijskiego w Santa Barbara, który opublikował w 1977 r. przekład angielski hymnów orfickich (drugie wydanie 2013). Na *Kolokwia orfickie* przybyły również dr hab. Christina-Panagiota Manolea (Hellenic Open University) oraz dr Ktena Golfo-Paraskevi (Uniwersytet w Patras). Rodowici Grecy przynieśli wraz ze sobą ducha Hellady, który był szczególnie dostrzegalny w czasie prowadzonych dyskusji.

W ciągu dwóch intensywnych dni konferencji wygłoszono trzynaście referatów w języku angielskim, które swą tematyką obejmowały zagadnienia dotyczące antycznej religii, sztuki i kultury.

Pierwszy dzień obrad, wtorek 16 września, rozpoczął się przywitaniem uczestników przez dr Katarzynę Kołakowską, która krótko wprowadziła uczestników w historię *Kolokwiów*, a także tegoroczne spotkanie. Inauguracyjny referat wygłosił prof. Alberto Bernabé Pajares pt. *The Ambiguous Space of the τελετή: Plutarch fr. 178 Sandbach and the Derveni Papyrus*. Hiszpański uczony porównywał ze sobą fragment 178 pochodzący z nie do końca dającego się ustalić dzieła Plutarcha z podobnym w treści miejscem papirusu znalezione w Derveni. W ten sposób badacz próbował ustalić właściwe rozumienie terminu religijnego telet». Drugim referentem był dr Lech Trzcionkowski (Uniwersytet Jagielloński), który wygłosił wykład pt. *The new cornerstone for Orphic studies? Olbian bone tablets in the context of polis culture*. Polski uczony zaprezentował dotychczas niebadany problem związku orfików z kulturą polis (Olbia), w której na co dzień funkcjonowali. Badacz ten przedstawił uczestnikom również swoją obszerną monografię pt. *Bios-Thanatos-Bios. Semiofory orfickie z Olbii i kultura polis*, która ukazała się pod koniec 2013 r. Dzieło to stanowi dotychczas największe osiągnięcie naukowe w badaniach nad orfizmem w Polsce.

Drugi panel rozpoczął referat pt. *The generation of Protogonos from Night's egg*, który wygłosiła dr Ktena Golfo-Paraskevi (University of Patras). W tym panelu referat pt. Πολύωνυμε δαίμων. *Dionysos in the Orphic Hymns* wygłosił również dr hab. Krzysztof Bielawski (Uniwersytet Jagielloński), który skupił się na ukazaniu wieloaspektowej i wieloimiennej postaci Dionizosa w zachowanym do naszych czasów zbiorze hymnów orfickich. Następnie głos zabrał mgr Bartłomiej Proc (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II), który wygłosił referat pt. *The Unique Ritual (Plu. Art. 3)*.

Po przerwie poobiedniej rozpoczęła się kolejna sesja, a referat wygłosiła dr hab. Christina-Panagiota Manolea (Hellenic Open University). Tytuł jej wystąpienia brzmiał: *Orpheus, Theophilos Kairis and „the Great Moon Hoax”*. Po niej swój wykład pt. *Traces of Orphic Imagery in Modern Greek Folk Song* zaprezentował prof. Apostolos Athanassakis. Ostatni w panelu referat dotyczący reliefu z Modeny (*The Modena Relief*) zaprezentowała dr hab. Ewa Osek (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II). Burzliwe dyskusje po tym panelu przeniosły się do jadalni, a następnie do pałacowej biblioteki, w której trwały niemal do świtu.

Drugiego dnia konferencji (środa, 17 września) referaty wygłosiło pięć osób. Pierwszym jednak punktem programu było zwiedzanie kompleksu pałacowo-ogrodowego w Nieborowie. Uczestnicy mogli zapoznać się z historią tego pięknego miejsca oraz intrygującymi dziejami rodu Radziwiłów. Kolejnym punktem programu będącym kontynuacją i uzupełnieniem porannego zwiedzania była wizyta w ogromnym kompleksie parkowym w Arkadii, w której Helena Radziwiłłowa zgromadziła bogatą kolekcję sztuki antycznej oraz rzeźb antykizujących i kopii dzieł antycznych, a także „starożytności” średniowiecznych i renesansowych, z których utworzyła swoiste muzeum w Świątyni Diany. Znalazły się w nim głowa Niobe, popiersie Rzymianki, grecko-rzymskie stele, sarkofagi i urny grobowe, ozdoby ogrodowe, architektoniczne elementy lapidarijne oraz obiekty antykizujące, jak rzeźba śpiącej Ariadny (por. <http://www.nieborow.art.pl/article.php?id=10> (dostęp: 15 V 2015)). Szerzej zob. W. Piwkowski, *Arkadia: Ogród Romantyczny Heleny Radziwiłłowej*, Warszawa 1995; tenże, *Arkadia Heleny Radziwiłłowej: Studium historyczne*, Studia i Materiały [Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków] – Ogrody 5(11), Warszawa 1998). Styl ogrodowy angielski, który cechuje kompleks nieborowsko-arkadyjski, jest naznaczony głęboką symboliką, która jest dostrzegalna szczególnie dla osób obeznanych z wyobrazeniami religijnymi ludzi antyku. Spacerując po arkadyjskim parku uczestnicy mieli możliwość odczucia ducha kultury antycznej.

Po powrocie z wyprawy uczestnicy konferencji udali się na obiad, po czym o godzinie 15.00 rozpoczął się pierwszy panel, w którym najpierw referat pt. *The Idea of Shepherd Rule in the Ancient Mediterranean Region. Searching for the Context of the Idea of Orpheus the Shepherd* wygłosił dr hab. Piotr Świercz. Następnie głos zabrała mgr Aleksandra Krauze-Kołodziej (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II). Jej wystąpienie zatytułowane *Vision of the interior of the earth in Latin and Byzantine tradition – introduction to the study* dotyczyło wizji zaświatów w tradycji łacińskiej i bizantyńskiej. Po przerwie kawowej rozpoczął się ostatni panel, w którym zostały wygłoszone trzy referaty. Pierwszy z nich mgr Marioli Sobolewskiej (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) pt. *Winds in the Orphic Hymns* dotyczył sposobu ukazania Wiatrów w hymnach orfickich. Następnie głos zabrała dr Katarzyna Kołakowska (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II), która w referacie pt. *What has in common Empedoclean Vortex with Derveni Papyrus?* skupiła się na ukazaniu zależności między zachowanymi do naszych czasów fragmentami pochodzącymi z dzieł Platona a *Papirusem z Derveni*. Ostatni tego dnia referat pt. *Dionysian soul and good human nature in the light of philosophy of Proclus* przedstawił mgr Tomasz Smalcerz (Akademia Ignatianum w Krakowie). Po dniu pełnym obrad prelegenci udali się na kolację. Podobnie jak dnia poprzedniego dyskusje trwały do późnych godzin nocnych.

Dwa dni szóstej konferencji *Colloquia Orphica* dobiegły końca. Całodniowe rozmowy pozwoliły na wymianę zdań, poglądów i naukowych spostrzeżeń. Było to ciekawe doświadczenie, gdy uczeni z różnych środowisk w kraju i z zagranicy opowiadali o swych naukowych pasjach i przedstawiali wyniki swych badań, będące owocem intensywnych i trudnych analiz. *Colloquia Orphica VI* zakończyły się po raz kolejny smutną konkluzją, że kolejne spotkanie odbędzie się dopiero za rok.